

Dokumentsenter og politisk sekretariat

Dato: 28.08.2024

Kommunal- Og Distriktsdepartementet
Postboks 8112 DEP
0032 Oslo

Høring – Forslag til ny valgforskrift og endringer i forskrift om valg til Sametinget

Valgstyret- 003/24, har i møte 26.08.2024 19:00 fattet følgende vedtak:

1. Tønsberg kommune gir sin tilslutning til de aller fleste forslagene i forslag til ny valgforskrift.
2. Tønsberg kommune oversender høringsuttalelse vedrørende ny valgforskrift til Kommunal- og distriktsdepartementet slik den fremkommer i vedlagte forslag til høringsuttalelse.

Med hilsen

Else Muri
rådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur.

Vedlegg

Høringssvar ny valgforskrift 2024

Saksbehandler:
Else Muri, telefon: 901 39 362
Dokumentsenter og politisk sekretariat

Høring – Forslag til ny valgforskrift og endringer i forskrift om valg til Sametinget

Utvalg	Møtedato	Type	Saksnummer
Valgstyret	26.08.2024	PS	003/24

Kommunedirektørens innstilling

3. Tønsberg kommune gir sin tilslutning til de aller fleste forslagene i forslag til ny valgforskrift.

Tønsberg kommune oversender høringsuttalelse vedrørende ny valgforskrift til Kommunal- og distriktsdepartementet slik den fremkommer i vedlagte forslag til høringsuttalelse.

26.08.2024 Valgstyret:

Møtebehandling:

Kommunedirektørens innstilling ble enstemmig vedtatt.

VALGS - 003/24 Vedtak:

1. Tønsberg kommune gir sin tilslutning til de aller fleste forslagene i forslag til ny valgforskrift.
2. Tønsberg kommune oversender høringsuttalelse vedrørende ny valgforskrift til Kommunal- og distriktsdepartementet slik den fremkommer i vedlagte forslag til høringsuttalelse.

Sammendrag:

Kommunal- og distriktsdepartementet har sendt forslag til ny Forskrift om valg til Stortinget, fylkesting og kommunestyre (valgforskrift) og endringer i Forskrift om valg til Sametinget på høring.

Valgforskriften skal avløse forskrift 2. januar 2003 nr. 5 om valg til Stortinget, fylkesting og kommunestyre, som ble opphevet 6. mai 2024. Valgforskriften inneholder detaljerte regler om den praktiske gjennomføringen av valgene.

Høringsfristen er 3. september 2024.

I denne saken fremheves de forslagene til ny valgforskrift som kommunedirektøren anser som viktigst for kommunens valggjennomføring. Vedlagt følger også kommunens høringssvar til departementet.

Vedlegg:

Høringssvar ny valgforskrift 2024

Bakgrunn for saken:

Stortinget vedtok ny valglov 12. juni 2023. Loven trådte i kraft 1. mai 2024. Samtidig ble valgloven 2002 opphevet. Valgforskriften 2003 ble også opphevet 6. mai 2024. Flere sentrale bestemmelser i valgforskriften 2003 er nå tatt inn i valgloven. Disse foreslås derfor stort sett ikke videreført i ny valgforskrift. Departementet foreslår å forskriftsfeste praksis som ikke har vært regulert. Departementet foreslår å forskriftsfeste regler som presiserer innholdet i kravet til universell utforming. Det konkretiseres i ny valgforskrift hvilke bygningsmessige kvaliteter et lokale må ha for å kunne benyttes som valglokale. Departementet foreslår også noen strukturendringer, språklige endringer og oppdateringer for å tilpasse forskriften til ny valglov.

Departementet foreslår i tillegg enkelte endringer i forskrift 19. desember 2008 nr. 1480 om valg til Sametinget, da forskriften viser til regler i valgloven 2002 og valgforskriften 2003, som nå begge er opphevet. I tillegg foreslås enkelte endringer for å harmonisere regelverket som følge av ny valgforskrift.

Høringsfristen er 3. september 2024.

Faktagrunnlag:

Innføringen av en ny valgforskrift må ses i sammenheng med innføring av ny lov 16. juni 2023 nr. 62 om valg til Stortinget, fylkesting og kommunestyre (valgloven). Valgloven inneholder de grunnleggende reglene for hvordan representanter skal velges til Stortinget, fylkesting og kommunestyre. Valgforskriften inneholder nærmere bestemmelser som utfyller reglene i valgloven, for eksempel detaljerte prosedyrer for mottak av stemmer i ulike typer situasjoner, eller presisering av hvilke tilfeller manntallet skal oppdateres.

Departementet er i valgloven gitt fullmakter til å fastsette forskrift om temaene som omtales i Høringsnotat av 3. juni 2024 - Forskrift om valg til Stortinget, fylkesting og kommunestyre (valgforskriften) og endringer i forskrift om valg til Sametinget. Forslagene er hovedsakelig av praktisk og teknisk art. Valgforskriften gir nærmere bestemmelser som utfyller reglene i valgloven, og inneholder en del detaljerte prosedyrer som administrativt ansatte i kommunene skal følge. Departementet tar sikte på at den nye valgforskriften skal tre i kraft omkring 1. oktober 2024.

Rettslig grunnlag: *Ikke aktuelt i denne saken*

Forholdet til kommuneplanen: *Ikke aktuelt i denne saken.*

Vurderinger:

Det er nødvendig at forskriften er tydelig og presis, og ikke gir stort rom for tolkninger som igjen kan

føre til ulik praksis mellom kommunene. Forslagene er hovedsakelig av praktisk/teknisk art, blant annet om bruk av elektronisk valggjennomføringssystem, opptelling og krav til universell utforming av valglokaler og valgutstyr. Det er viktig at valgansvarlige i kommunene og fylkeskommunene tar en grundig gjennomgang av forslaget. De fleste bestemmelsene i forslaget til ny valgforskrift er tydelige og gir lite rom for tolkning, mens i noen tilfeller må valgansvarlige i kommunene se til merknadene for å forstå bestemmelsens innhold. Det er også bestemmelser som viser til andre forskrifter/ lover i tillegg til valgloven.

Det vil ikke være formålstjenlig at Tønsberg kommune skal ta stilling til alle detaljene i høringen, og denne saken vil derfor bli konsentrert om de problemstillingene kommunedirektøren anser som viktigst for kommunen.

Konsekvens for oppnåelse av FNs bærekraftsmål: *Ikke aktuelt i denne saken.*

Effekt for klima: *Ikke aktuelt i denne saken.*

Konsekvenser for barn og unge: *Ikke aktuelt i denne saken.*

Alternative løsninger:

Tønsberg kommune sender ikke inn svar på denne høringen.

Økonomiske konsekvenser:

Det vil ikke innebære noen økonomiske konsekvenser for Tønsberg kommune å svare på denne høringen.

Konklusjon:

Valgstyret i Tønsberg kommune slutter seg til høringsuttalelsen.

Videre behandling:

Valgstyret avgjør saken.

Tønsberg kommune, 12.08.2024

Mette Vikan Andersen
kommunedirektør

Birgitte Tørnby
kommunalsjef

Kommunedirektørens forslag til høringsuttalelse:

Høringsuttalelse fra Tønsberg kommune – Forslag til ny valgforskrift og endringer i forskrift om valg til Sametinget

Kommunal- og distriktsdepartementet har sendt forslag til ny Forskrift om valg til Stortinget, fylkesting og kommunestyre (valgforskrift) og endringer i Forskrift om valg til Sametinget på høring.

Høringsfristen er 3. september 2024. Valgstyret i Tønsberg kommune behandlet høringsuttalelsen 26. august 2024.

Valgforskriften inneholder til dels detaljerte prosedyrer som administrativt ansatte i kommunene skal følge. Det er nødvendig at forskriften er tydelig og presis, og ikke gir stort rom for tolkninger som igjen kan føre til ulik praksis mellom kommunene. Forskriftsbestemmelsene bør også, så langt det lar seg gjøre, ikke gjøre det nødvendig å se til andre kilder for tolkning.

De fleste bestemmelsene i forslaget til ny valgforskrift er tydelige og gir lite rom for tolkning, mens i noen tilfeller må valgansvarlige i kommunene se til merknadene for å forstå bestemmelsens innhold. Det er også bestemmelser som viser til andre forskrifter/ lover i tillegg til valgloven, og det kan være utfordrende for valgansvarlige å forholde seg til så mange ulike kilder.

Tønsberg kommune støtter at etablert praksis som ikke tidligere har vært regulert blir forskriftsfestet.

Forslag til endringer i forskrift om valg til Sametinget er gjort for at bestemmelsene i forskriften skal ha rette henvisninger til ny valglov, og for å harmonisere regelverket som følge av ny valgforskrift. Tønsberg kommune støtter endringene som er foreslått, sett bort fra endring i §52, 4. ledd som omhandler behandling av konvolutt med ubrukte stemmesedler.

Merknad til de enkelte kapitlene i forskrift om ny valgforskrift:

Kapittel 1. Manntall

§ 1-4

Tønsberg kommune støtter at valgforskriften presiserer at manntallet kan legges ut til offentlig ettersyn enten i papirform eller elektronisk format.

§ 1-5 Rett til manntallseksemplarer mv. for partier og grupper som stiller liste ved valget

Printing av manntallseksemplarer er ressurskrevende for kommunene, og bør begrenses av miljøhensyn. Tønsberg kommune støtter derfor at partier og grupper som stiller liste ved valget skal kunne få manntallseksemplarer i elektronisk format, ikke bare på papir.

Det står ikke noe i forskriftens bestemmelse om dette, kun i departementets merknader. Siden dette er en endring fra tidligere forskrift mener Tønsberg kommune at det bør fremgå tydelig av selve forskriften at manntallseksemplarer kan leveres ut i elektronisk format.

§ 1-7 Manntallsføring av personer med sperret adresse i folkeregisteret

Ny valgforskrift gir nærmere bestemmelser om manntallsføring av personer som har sperret adresse i folkeregisteret. Dette er en forskriftsfesting av tidligere etablert praksis. Tønsberg kommune støtter at det nå forskriftsfestes hvem som har ansvar for forsendelsen og hva listen skal inneholde av opplysninger.

Det bør tydeliggjøres i forskriften hvem som skal være mottaker av listen i kommunene. Skatteetaten bør sende listen til den registrerte valgansvarlige i hver kommune og til kommunens postadresse. Det bør ikke benyttes private adresser ved forsendelse av listen. I tillegg bør listen sendes rekommandert.

Kapittel 2. Listeforslag

§ 2-2 Underskrifter på listeforslag

I bestemmelsen forskriftsfestes det at den digitale løsningen for underskrifter som Valgdirektoratet stiller til rådighet skal benyttes ved elektronisk innleverte listeforslag.

I bestemmelsens andre ledd forskriftsfestes det at skjema for listeforslag som Valgdirektoratet stiller til rådighet skal benyttes for papirlister.

Arbeidet med behandling av innsendte listeforslag er omfattende for kommunene, og standardisering og presisering av kravene som stilles til listeforslagsstillere er i den sammenheng positivt. Tønsberg kommune støtter forslaget til bestemmelse. Videre håper kommunen at den digitale løsningen videreutvikles med flere kontrollmekanismer opp mot eksisterende registrere (manntall og partiregister) og at forskriften ikke vil være til hinder for en slik videreutvikling.

Kapittel 3. Utforming og trykking av stemmesedler

§ 3-4 Utforming av stemmesedler med partinavn uten kandidater

Departementet foreslår at stemmesedlene med partinavn uten kandidatnavn skal ha en avkryssingsrubrikk for blank stemme. Dersom velger ikke har satt kryss i noen av rubrikkene på partistemmeseddelen og heller ikke skrevet et partinavn/navn på en gruppe/blank stemme på det åpne feltet, skal den forkastes, jf. vilkåret i valgloven § 10-3 om at en stemmeseddel bare skal godkjennes hvis det fremgår hvilket parti eller hvilken gruppe velgeren har stemt på.

Tønsberg kommune støtter denne presiseringen, og mener det er viktig med lik praksis i alle kommuner.

§ 3-7 Tillitsvalgtes rett til å få stemmesedler

Valgforskriftens § 21 ga den tillitsvalgte rett til å få så mange stemmesedler vedkommende ønsker, men vedkommende må bekoste dette selv. Kravet måtte fremsettes innen den fristen valgmyndighetene setter. Tønsberg kommune støtter en videreføring av denne bestemmelsen i ny valgforskrift.

Kapittel 4. Elektronisk valggjennomføringssystem

§ 4-1 Frist for å legge opplysninger inn i det elektroniske valggjennomføringssystemet

Hver enkelt kommune og fylkeskommune må legge inn opplysninger om valget i valggjennomføringssystemet EVA (grunnlagsdata). Dette er blant annet opplysninger om målform, om det skal benyttes papirmanntall eller elektronisk manntall på valgtinget, krav til listeforslag (antall kandidater og underskrifter), opptellingsmåte, valglokaler, opptellingskretser, valgstyrets adresse og informasjon til velgerne.

Kommunene og fylkeskommunene har plikt til å benytte valggjennomføringssystemet i valggjennomføringen. For at opplysningene skal bli lagt inn i tide, foreslår departementet at det fastsettes i valgforskriften at disse opplysningene skal legges inn i valggjennomføringssystemet innen 31. mai.

Grunnlagsdata om skanning kan endres frem til valgdagen i valggjennomføringssystemet. Departementet vurderer dermed at det ikke er behov for å forskriftsfeste en frist for når disse opplysningene skal legges inn i systemet.

Ved tidligere valg har også grunnlagsdata om forhåndsstemmesteder (valglokaler på forhånd) kunne endres etter fastsatt frist fra Valgdirektoratet 31.mai i valgåret. Tønsberg kommune mener denne praksisen bør videreføres.

Kapittel 5. Informasjon til velgerne om stemmerett

§ 5-1 Informasjon til velgerne om stemmerett

I ny valgforskrift foreslås det et tydeligere skille i regelverket mellom informasjonen som gis til velgerne og den informasjonen som kommunen trenger for å sende og motta forhåndsstemmer til og fra andre kommuner. Ordet «valgkort» er tatt ut av ny valglov. Tønsberg kommune støtter denne endringen.

Gjennom bestemmelsen i forskriften sikres det at alle velgere skal få informasjon om stemmeretten, men de slipper å forholde seg til valgkortet. Det eneste velgerne da skal huske å ta med til valglokalet er legitimasjon.

Kapittel 6. Fellesbestemmelser for stemming innenlands

§ 6-2 Universell utforming av valglokaler og valgutstyr

Departementet foreslår å forskriftsfeste krav til universell utforming av valglokaler og valgutstyr. Valgloven § 6-7 første ledd pålegger valgstyret å sørge for at valglokalene er universelt utformet, jf. likestillings- og diskrimineringsloven § 17.

I forslag til ny forskrift konkretiseres hvilke bygningsmessige kvaliteter et lokale må ha for å kunne benyttes som et valglokale. Det stilles samme kravsnivå til universell utforming som fremgår av forskrift 19. juni 2017 nr. 840 om tekniske krav til byggverk (Byggteknisk forskrift, TEK 17). Formålet er å gjøre det enklere for kommunene å følge krav til universell utforming.

Tønsberg kommune støtter forskriftsfesting av regler som bidrar til at flest mulig velgere uavhengig av funksjonsevne kan komme seg inn og ut av valglokalet og valgavlukket, velge stemmeseddel og stemme på egenhånd. Likevel stilles det spørsmål til om alle krav som legges frem i forskriften er hensiktsmessige, og om bestemmelsen i forskriften, slik den nå foreligger, vil bidra til å klargjøre for valgstyrene hvilke valglokaler som kan benyttes. Med

endringene departementet foreslår i ny forskrift er det uklart hvilket detaljnivå valgstyret skal forholde seg til før det fattes vedtak om hvilke valglokaler som skal benyttes.

Forskriften viser til likestillings- og diskrimineringsloven §17 og en rekke ulike paragrafer i Byggteknisk forskrift. For å forstå kravene i Byggteknisk forskrift må man i tillegg ha kjennskap til forskriftens veileder. Det blir omfattende for valgansvarlige i kommunene å måtte forholde seg til alle disse kildene for å kunne vurdere om et valglokale kan benyttes eller ikke. Slik kravene legges frem vil det være helt nødvendig for kommunene å benytte seg av byggteknisk rådgivning.

§ 6-4 Beredskapskonvolutter

I § 6-4 er kun hovedregelen beskrevet. I merknaden står det at det ikke er et vilkår for å godkjenne stemmegivningen at beredskapskonvolutten er utformet i tråd med denne bestemmelsen. Det er mulig å benytte andre konvolutter, om man for eksempel går tom for beredskapskonvolutter. Tønsberg kommune mener at dette kunne vært tydeliggjort i forskriften.

§ 6-8 Stemming rett utenfor valglokalet

I ny forskrift foreslår departementet en endring av prosedyren for stemming utenfor valglokalet. Det skal benyttes stemmeseddelsett i konvolutt i slike tilfeller.

I bestemmelsens 2. ledd fastslås det at velgeren skal gi konvolutten med de ubrukte stemmesedlene tilbake til stemmemottaker. Tønsberg kommune mener at i de tilfeller stemmeseddelsett blir benyttet må velger få bestemme om konvolutten med de resterende sedlene skal gis til stemmemottaker eller om velger selv skal beholde disse. Om velger pålegges å gi fra seg konvolutten kan det medføre en svekket tillit til at valget er hemmelig, selv om forskriften også presiserer at stemmemottaker skal sørge for å kassere de ubrukte sedlene på en betryggende måte. Spesielt i små kommuner der velgerne med stor sannsynlighet kjenner stemmemottaker kan det være vanskelig å skulle gi fra seg resten av stemmesedlene. Det bør derfor være opp til velgeren om resten av stemmeseddelsettet skal beholdes eller ikke.

Kapittel 7. Forhåndsstemming innenlands

§ 7-3 Forhåndsstemming på helse- og omsorgsinstitusjoner, i fengsler og der velgeren oppholder seg

Tønsberg kommune har også merknader til prosedyre for ambulerende stemming. Iht. forslag til § 7-3 skal velger få utlevert en konvolutt med stemmesedler, og resterende sedler i konvolutten skal leveres tilbake til stemmemottaker ved forhåndsstemming på institusjoner mm. Tilsvarende som for § 6-8 mener Tønsberg kommune at i de tilfeller stemmeseddelsett blir benyttet må velger få bestemme om konvolutten med de resterende sedlene skal gis til stemmemottaker eller om velger selv skal beholde disse.

Tønsberg kommune setter opp stemmeavlukker på de fleste av institusjonene i kommunen, slik at velgerne kan velge sin stemmeseddel inne i avlukket. Stemmesedlene står da inne i avlukkene, slik det gjøres i de ordinære valglokalene. Dette ønsker Tønsberg muligheten til å videreføre. Slik forslag til § 7-3 nå må forstås, vil det ikke være anledning til dette.

Kapittel 11. Opptelling av stemmesedler

Ny valglov regulerer i § 10-8, 2. og 3. ledd opptelling av stemmesedler som er lagt rett i urne uten bruk av stemmeseddelkonvolutt i de ordinære valglokale. Det følger av ny valglov § 10-7, 3. ledd at det er valgstyret som har ansvar for den første opptellingen av stemmesedler som er avgitt i stemmeseddelkonvolutt, og for tvilsomme stemmesedler som er lagt til side.

Opptelling av forhåndsstemmer per valglokale gjelder kun ordinære valglokaler i kommunen. Det gjelder ikke forhåndsstemmer avgitt på institusjoner, i fengsler eller der velgerne oppholder seg. Tønsberg kommune mener at dette burde konkretiseres i forskrift siden det ikke kommer frem av valgloven.

Valglovens endring om opptelling av forhåndsstemmer per valglokale medfører en stor endring for kommunene, spesielt knyttet til opplæring og rutiner for gjennomføring av stemmegivning, tømning og oppbevaring av valgmateriell, og opptelling.

Eventuelle avvik mellom antall stemmesedler og antall kryss i manntallet i valglokalet, skal forklares i valgprotokollen. Denne kontrollen er et viktig element i kontrollen av at det ikke har foregått juks ved valget, særlig ved stortingsvalg. Dette fordi antall kryss i manntallet i utgangspunktet bør samsvare med antall stemmesedler.

Tønsberg kommune gjør oppmerksom på at det fortsatt vil være betydelige avvik mellom antallet kryss i manntallet og antall stemmesedler ved kommunestyre og fylkestingsvalg, så lange man kun har ett manntall for to valg. En opptelling av forhåndsstemmer per valglokale vil ikke nødvendigvis skjerpe denne kontrollen.

Forhåndsstemmeperioden er lang, og en stadig større andel av velgerne avgir sin stemmegivning i denne perioden. Tønsberg kommune mener det vil kunne være hensiktsmessig om det ble innført eller videreutviklet i valgadministrasjonssystemet EVA funksjoner for «urnekontroll». Dette har vært benyttet i tidligere valgsystemer. En slik kontroll vil kunne hjelpe kommuner med flere forhåndsstemmesteder og mange forhåndsstemmer, med å holde kontroll over urnene og hvor de benyttes. I dag er denne kontrollen og oversikten helt opp til hver enkelt kommune. Tønsberg kommune mener risikoen ved å miste oversikt over antallet stemmesedler per forhåndsstemmested i løpet av forhåndsstemmeperioden er større enn den kontrollen man mener man får ved en opptelling per forhåndsstemmested. Det er også uklart hva et slikt kretsvis resultat skal kunne fortelle om opptellingen og valgoppgjøret til media, folkevalgte og andre interessenter. Tønsberg kommune mener det vil skape forvirring rundt hvordan resultatene kan tolkes.

§ 11-5 Første opptelling av forhåndsstemmesedler som ikke blir telt opp for hvert enkelt valglokale

og

§ 11-6 Første opptelling av valgtingsstemmesedler som ikke blir telt opp i valglokalet

Departementet foreslår at stemmesedler som registreres som tvilsomme stemmesedler i den første tellingen, men som senere godkjennes, tas ut av tellingen fra det enkelte valglokale og telles sammen med stemmegivninger avgitt i konvolutt. Dette gjelder både forhåndsstemmer og valgtingstemmer.

Når tvilsomme stemmesedler skal telles sammen med stemmesedler fra stemmegivninger i konvolutt vil det føre til et avvik mellom godkjente manntallskryss og godkjente stemmesedler i denne opptellingen. Tønsberg kommune mener at det er uheldig å skille ut stemmesedler fra den opptellingen stemmegivningen tilhører og flytte dem til en annen opptelling. Dette vil svekke valgstyrets kontroll i valgoppgjøret, føre til flere manuelle feil, gi en mer uoversiktlig valgprotokoll og gjøre det vanskeligere å etterprøve valget.

Tønsberg kommune påpeker også at antall tvilsomme stemmesedler som godkjennes er lavt. Tvilsomme stemmesedler blir nøye kontrollert i den første opptelling av stemmesedler, og man foretar en grundig vurdering allerede da hvorvidt stemmeseddelen kan eller bør godkjennes eller forkastes.

Med tanke på det lave antall tvilsomme stemmesedler som godkjennes vil fordelene med forskriftsendringen der tvilsomme stemmesedler skal telles to ganger sammen med stemmegivninger i konvolutt ikke veie opp for ulempene det gir med vanskeligere etterprøvbarehet og kontroll av opptellingen.

En velgers stemmegivning og stemmeseddel bør følge hverandre i opptellingen. Tønsberg kommune mener at godkjente tvilsomme stemmesedler fortsatt bør telles i opptellingskategorien der stemmegivningen er registrert.

Forslag til endringer i forskrift om valg til Sametinget

I forskrift om valg til Sametinget er det et forslag til endring i § 52, 4. ledd, der det står at *«Velgeren skal gi konvolutt med de resterende stemmesedlene til stemmemottakeren»*.

Dette tilsvarer bestemmelser i §§ 6-8 og 7-3 i valgforskriften, som Tønsberg kommune ikke gir sin tilslutning til. Tønsberg kommune støtter da heller ikke dette forslaget til endring i forskrift om valg til Sametinget.